

Crna Gora
Vlada Crne Gore
Generalni sekretarijat
Kancelarija za održivi razvoj

Adresa: Karađorđeva bb
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 482 814
www.gsv.gov.me

NACIONALNI SAVJET ZA ODRŽIVI RAZVOJ

IZVJEŠTAJ

s 36. sjednice Nacionalnog savjeta za održivi razvoj

Podgorica, februar 2023. godine

I Uvod

Nacionalni savjet za održivi razvoj (u daljem tekstu Nacionalni savjet) je savjetodavno tijelo Vlade za politiku održivog razvoja, od 2002. godine. Ovo tijelo je više puta reformisano u cilju postizanja najboljeg mogućeg modela za njegovo funkcionisanje, kako bi dalo najveći doprinos u usmjeravanju i usklađivanju sektorskih politika s ciljevima održivog razvoja. S tim u vezi posljednja reforma, odnosno redizajn ovog tijela definisan je Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj („Službeni list CG“ br. 11/22 i 117/22). Ovom reformom u okviru Nacionalnog savjeta pored članova Vlade, predstavnika/ica: relevantnih institucija, nacionalnih fondova, akademske zajednice, privrede, sindikata, bankarskog sektora, investitora, nevladinog sektora, nezavisnih eksperata, od 2021. godine uključeni su predstavnici/e: Skupštine Crne Gore, udruženja mladih i nacionalnog javnog emitera.

Kroz multisektorski pristup želi se postići da ovo tijelo bude otvoreni forum za razmjenu mišljenja i znanja, forum na kom će se voditi diskusije o gorućim temama i donositi zaključci na osnovu najboljih nacionalnih i međunarodnih praksi u skladu sa ekonomskim i socijalnim potrebama, uz očuvanje životne sredine, s promišljanjima o potrebama budućih generacija, ali i ne ostavljajući nikoga iza sebe.

U skladu sa članom 7 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj („Službeni list CG“ br. 11/22 i 117/22) održana je konstitutivna sjednica reformisanog Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, a redovna 36. sjednica, jer Nacionalni savjet zadržava kontinuitet u obilježavanju sjednica.

Konstitutivna sjednica¹ novog sastava Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, kojom je predsjedavao dr Dritan Abazović, predsjednik Vlade Crne Gore u svojstvu predsjednika Nacionalnog savjeta, održana je 08. decembra 2022. godine u Budvi, sa sljedećim Dnevnim redom:

1. *Uvodno obraćanje Predsjednika Nacionalnog savjeta za održivi razvoj/ Konstituisanje Nacionalnog savjeta za održivi razvoj*
2. *Razmatranje i usvajanje Predloga poslovnika o radu Nacionalnog savjeta za održivi razvoj*
3. *Specijalna izlaganja gostiju sjednice:*
 - *Piter Landberg (Peter Lundberg), UN Rezidentni koordinator u Crnoj Gori;*
 - *Ingve Engstrom (Yngve Engstroem), šef Operativnog sektora ambasade EU u Crnoj Gori;*
 - *Arnau Keral Basa (Arnau Queralt-Bassa), predsjednik Evropske mreže savjeta za održivi razvoj i zaštitu životne sredine (online uključenje)*

¹ Nacionalni savjet zadržava kontinuitet u obilježavanju sjednica, tako da se održana sjednica vodi kao tridesetšesta (36.)

4. *Razmatranje i usvajanje Predloga plana rada Nacionalnog savjeta za održivi razvoj za period 2023-2025. godine*
5. *Razmatranje i uspostavljanje stručnih radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj*
6. *Zaključci*

Ova sjednica održana je van Podgorice u skladu sa Poslovnikom o radu Nacionalnog savjeta i prethodnom praksom, koja ima za cilj da se jedna od sjednica u toku godine održi van Podgorice u nekoj od jedinica lokalne samouprave u skladu sa regionalnom zastupljenošću.

Shodno članu 10 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj („Sluzbeni list CG“ br. 11/22 i 117/22), Nacionalni savjet nakon svake održane sjednice podnosi izvještaj Vladi.

II Pregled razmatranih materijala i donešenih ocjena i zaključaka shodno Dnevnom redu

U okviru **prve tačke** Dnevnog reda Predsjednik Nacionalnog savjeta, dr Dritan Abazović, otvorio je konstitutivnu sjednicu novog saziva Nacionalnog savjeta uvodnim izlaganjem. U okviru uvodnog izlaganja, Predsjednik je istakao važnost i ulogu Nacionalnog savjeta za održivi razvoj u kreiranju politike održivog razvoja Crne Gore.

Istakao je da je Sekretarijat Nacionalnog savjeta uz podršku Sistema Ujedinjenih nacija (UN) u Crnoj Gori i Programa za razvoj Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori (UNDP), analizirao dosadašnje modele funkcionisanja Nacionalnog savjeta, primjere dobrih praksi u državama članicama EU i smjernice najvažnijih strateških dokumenata na nivou EU i UN-a pokušavajući da kreira najbolji mogući model, koji će, s jedne strane obuhvatiti sve relevantne aktere, a sa druge, omogućiti efikasan rad u smislu donošenja informisanih odluka. Rezultat toga procesa je **redefinisani Nacionalni savjet za održivi razvoj, koji obuhvata predstavnike/ice svih relevantnih zainteresovanih strana i pozicioniranje Kancelarije za održivi razvoj, sekretarijata Nacionalnog savjeta, u Generalni sekretarijat Vlade, što predstavlja preduslov za adekvatnu koordinaciju i praćenje sprovođenja politike održivog razvoja na nivou Vlade.**

Predsjednik je istakao da je jedna od misija članova i članica Nacionalnog savjeta da kao krovno tijelo održivog razvoja, svojim djelovanjem proaktivno Vladi daju predloge, odnosno smjernice za izradu dugoročnih politika, kao i predloge konkretnih projekata koji bi pospješili održivost razvoja Crne Gore, kao i otpornost i spremnost na buduće krize.

Poseban akcenat Predsjednik je imao na stručne radne grupe Nacionalnog savjeta čiji rad će osigurati da odluke Nacionalnog savjeta budu zasnovane na naučnim i stručnim znanjima i praktičnim iskustvima pojedinih članova i članica radnih grupa.

U okviru **druge tačke** Dnevnog reda „*Razmatranje i usvajanje Predloga poslovnika o radu Nacionalnog savjeta za održivi razvoj*“ shodno članu 7 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj („Sluzbeni list CG“ br. 11/22 i 117/22), Nacionalni savjet donosi Poslovnik o radu većinom glasova prisutnih članova/ica Nacionalnog savjeta.

Poslovnikom o radu Nacionalnog savjeta uređuje se način rada Nacionalnog savjeta i njegovih radnih grupa, kao i druga pitanja od značaja za rad i ostvarivanje zadataka Nacionalnog savjeta.

Predlog poslovnika koji je dostavljen članovima/icama Nacionalnog savjeta na razmatranje i donošenje, izrađen je uzimajući u obzir raniji Poslovnik o radu po kom je Nacionalni savjet radio u periodu do 2011. godine, kao i Poslovnik o radu Vlade i drugih sličnih savjetodavnih tijela.

Shodno Predlogu poslovnika i predloženim opcijama vezanim za rad sa podacima u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka, iznijeto je mišljenje da javne politike treba da budu dostupne široj javnosti kako bi svi bili upoznati sa procesom donošenja odluka, te da nije potrebno potpisivanje izjava o tajnosti podataka, posebno imajući u vidu mandat i rad Nacionalnog savjeta, koji treba da bude krajnje transparentan. S tim u vezi konstatovano je i poslovnikom definisano da će se diskusija voditi čuvajući dostojanstvo članova/ica, lični integritet i tajnost radnih procesa shodno Zakonu o tajnosti podataka.

Dodatni komentar na Poslovnik o radu odnosio se na trajanje mandata Nacionalnog savjeta i usklađivanja odrednice o trajanju mandata sa Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj („Sluzbeni list CG“ br. 11/22 i 117/22). Shodno predlozima, Sekretarijat Nacionalnog savjeta je upodobio tekst Poslovnika o radu sa Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta, kojom je definisano da mandat traje tri godine/odnosno godinu dana za neke od članova/ica i da članovi/ice mogu biti uzastopno imenovani najviše još jedan mandat.

Sekretarijat je dostavio finalnu verziju Poslovnika o radu sa unešenim izmjenama shodno predlozima svim članovima/icama Nacionalnog savjeta.

Imajući u vidu da nije bilo dodatnih komentara na ovaj dokument **Predlog poslovnika o radu Nacionalnog savjeta na 36. sjednici je usvojen jednoglasno.**

U okviru **treće tačke** Dnevnog reda, data je riječ specijalnim gostima novoformiranog saziva

Nacionalnog savjeta:

- *Piter Landberg (Peter Lundberg), UN Rezidentni koordinator u Crnoj Gori;*
- *Ingve Engstrom (Yngve Engstroem), šef Operativnog sektora ambasade EU u Crnoj Gori;*
- *Arnau Keral Basa (Arnau Queralt-Bassa), predsjednik Evropske mreže savjeta za održivi razvoj i zaštitu životne sredine (online uključenje).*

P. Landberg Osvrnuo se na period u protekle dvije decenije kada je ovo tijelo prvi put konstituisano i na njegovu ulogu u procesu kreiranja nacionalnih politika koje su se vremenom mijenjale ali ostajale uvijek kao putokaz Crnoj Gori i njen status u regionu, a i šire. Veliki akcenat je stavio na uspjeh pozicioniranja Kancelarije za održivi razvoj u vrh izvršne vlasti i restrukturiranje Nacionalnog savjeta za održivi razvoj kao platforme za kreiranje politike na visokom nivou, stratešku diskusiju i formulisanje transformacionih politika.

Istakao je nekoliko zajedničkih dostignuća u periodu od dvije godine: i) Kancelarija rezidentnog koordinatora u Crnoj Gori je institucionalno podržala ponovno jačanje Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i pomoć u jačanju Kancelarije za održivi razvoj; ii) zajedno sa Ministarstvom finansija se razmatraju rashodi državnog budžeta i mapiranje sa Ciljevima održivog razvoja. iii) Takođe dao je osvrt i na platformu za praćenje indikatora SDG Dashboard, koju je razvila Kancelarija za održivi razvoj zajedno sa MONSTAT-om pod pokroviteljstvom kancelarije UN-a napominjući da će Statistički sistem Crne Gore dobiti dodatnu podršku da proizvodi pouzdanije podatke.

Pohvalio je Kancelariju za održivi razvoj što je u veoma kratkom vremenskom periodu ostvarila mnoge važne rezultate. Jedan od ključnih rezultata je i izrada i prezentacija Dobrovoljnog nacionalnog izvještaja u Njujorku u julu ove godine – analiza stanja Crne Gore kada je u pitanju postizanje Ciljeva održivog razvoja.

I. Engstrom istakao je da je Nacionalni savjet za održivi razvoj u Crnoj Gori osnovan sa ciljem da pruži stručne smjernice za izradu i realizaciju projekata javnih i razvojnih politika zasnovanih na principima održivog razvoja, sa konačnim ciljem realizacije ideje Crne Gore "ekološka država" u praksi.

Repozicioniranjem Kancelarije za održivi razvoj u Generalnom sekretarijatu Vlade dobija se na značaju i položaju u praćenju reformi koje su u toku u Crnoj Gori.

A. Keral Basa je dao osvrt na značaj Evropske mreže savjeta za održivi razvoj i zaštitu životne sredine (EEAC), u čijem je članstvu Nacionalni savjet za održivi razvoj Crne Gore duži niz godina. Ova mreža okuplja 18 savjeta iz oblasti održivog razvoja i životne sredine iz 14 Evropskih zemalja.

Naglasio je da složenost tranzicije ka održivijoj Evropi, koja se bavi ekološkim, ekonomskim, društvenim i kulturnim dimenzijama održivosti, zahtijeva brojne sistemske tranzicije. Kako bi se ovo dostiglo neophodna su međuinstitucionalna i prekogranična rješenja, kao što je Nacionalni savjeta za održivi razvoj Crne Gore i mreža EEAC na nivou EU. Shodno tome, razmjena između savjetodavnih tijela i drugih zainteresovanih strana je od vitalnog značaja. U svijetlu ove potrebne razmjene, EEAC mreža nudi operativni okvir za dijalog i informisanu debatu između različitih zainteresovanih strana i disciplina. Saradnja ima za cilj da obogati savjete koje pojedinci (stručnjaci iz različitih oblasti, NVO, akademija, privatni sektor i dr) ili konzorcijumi savjetodavnih tijela mogu dati svojim vladama i parlamentima.

Istakao je da EEAC mreža takođe služi kao veza između rada nacionalnih i podnacionalnih savjeta i rada na nivou evropske politike. Mreža sprovodi aktivnosti kako bi pomogla svojim članovima/icama da budu informisani o tekućim ili predstojećim razvojem politikama na evropskom nivou koji su od značaja za rad savjeta. Takođe aktivno skreće pažnju relevantnim evropskim, a u nekim slučajevima i globalnim partnerima o radu svojih članova/ica. Mreža ima svoje stručne radne grupe, slično kako je i zamišljen model rada stručnih radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.

Tačka 4 se odnosila na *Razmatranje i usvajanje Plana rada Nacionalnog savjeta za održivi razvoj za period 2022-2024. godine*. Obnovljeni Nacionalni savjet, imajući u vidu obim i kompleksnost tema kojima se bavi, biće usredsređen na nekoliko prioriternih oblasti (tzv. „vodećih područja“/flagship inicijativa) u okviru kojih će biti pokrenuta diskusija čiji je cilj pronalaženje pozitivnih političkih rješenja u oblastima važnim za državu; odgovoru na zahtjeve EU i međunarodne politike i strategije.

Srednjoročni plan rada Nacionalnog savjeta, predložen je na održanoj sjednici i definiše niz aktivnosti u okviru prioriternih tema kojima će se Nacionalni savjet baviti u narednom periodu. U tom kontekstu, Nacionalni savjet će se u narednom trogodišnjem periodu fokusirati na sljedeće teme:

1. *Ubrzavanje procesa implementacije Ciljeva održivog razvoja,*
2. *Mitigaciju (ublažavanje) i adaptaciju (prilagođavanje) na klimatske promjene,*
3. *Pravednu tranziciju,*
4. *Finansiranje za održivi razvoj,*
5. *Ravnopravnost i jednakost na svim nivoima,*
6. *Edukacija i promocija koncepta održivog razvoja i*
7. *Jačanje partnerstava, posebno na međunarodnom nivou i dr.*

Dodatno, Nacionalni savjet će sprovoditi sopstvenu komunikacionu strategiju čiji je cilj promocija i podsticanje održivog razvoja. Takođe, shodno programu rada Nacionalni savjet će pokrenuti događaje, konferencije, radionice, medijske i druge aktivnosti, kako bi javnost bila upoznata sa

ključnim razvojnim izazovima i kako bi se omogućilo da se šira zajednica stručnjaka, odnosno svih relevantnih zainteresovanih strana, proaktivno uključi u definisanje rješenja na nova dešavanja i društvene izazove u zemlji. S tim u vezi Nacionalni savjet je uspostavio platformu „Dijalozi za razvoj” pod kojom će se voditi diskusije na prioritetne teme.

S obzirom na ograničeno vrijeme trajanja konstitutivne sjednice, dogovoreno je sljedeće:

- *Zadužen je Sekretarijat Nacionalnog savjeta da dostavi članovima/icama Nacionalnog savjeta Predlog programa rada na mišljenje i komentare u dodatnom roku od sedam do petnaest dana.*
- *Zadužen je Sekretarijat Nacionalnog savjeta da objedini i članovima/icama dostavi finalnu verziju Programa rada Nacionalnog savjeta za period 2023-2025. godina.*

Prepoznajući potencijal aktivnosti u okviru programa rada i očekivane uloge Nacionalnog savjeta u doprinosu dostizanja ciljeva održivog razvoja u Crnoj Gori, na inicijativu članova/ica Nacionalnog savjeta predloženo je **da se još jednom razmotri unapređenje pozicije i statusa Kancelarije za održivi razvoj, kao Sekretarijata Nacionalnog savjeta u sistemu izvršne vlasti u cilju njenog daljeg osnaživanja.**

Akcentovana je uloga obrazovnih institucija, kroz sinergiju formalnog i neformalnog obrazovanja. Podržano je uključivanje mladih kroz njihovu proaktivnu ulogu u svim radnim savjetodavnim tijelima Vlade. Naglašeno da finansiranje za održivi razvoj i održivi razvoj na lokalnom nivou, treba da imaju značajniju podršku, što je predviđeno kroz rad stručnih radnih grupa i Program rada Nacionalnog savjeta.

U okviru **Tačke 5** „Razmatranje i uspostavljanje stručnih radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj” Nacionalni savjet je razmotrio i usvojio predloge odluka za obrazovanje šest stručnih radnih grupa Nacionalnog savjeta, i to za:

- 1) **praćenje sprovođenja politike održivog razvoja** (u prvom redu Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine);
- 2) **mitigaciju (ublažavanje) i adaptaciju (prilagođavanje) na klimatske promjene** (koja obuhvata širok spektar strateških dokumenata, uključujući i Strategiju u oblasti klimatskih promjena do 2030. godine, Strategiju niskokarbonskog razvoja, Nacionalni plan adaptacije na klimatske promjene i brojne druge ali i Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena, kao i brojne podzakonske akte, posebno u kontekstu pitanja sistema trgovine emisijama EU i sistema za monitoring, izvještavanje i verifikaciju (MRV);
- 3) **integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore** (posebno u kontekstu Zakona o zaštiti morske sredine i Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem);
- 4) **održivi razvoj na lokalnom nivou** (u kontekstu primjene koncepta održivog razvoja od strane JLS);
- 5) **finansiranje za održivi razvoj** (posebno u kontekstu realizacije obaveza iz UN Agende

održivog razvoja do 2030. godine i Adis Abeba Agende o finansiranju razvoja);

- 6) **pravednu tranziciju** (u kontekstu niskokarbonskog razvoja i smanjenja zavisnosti od uglja uz diverzifikaciju privredne djelatnosti i izvora energije).

Shodno članu 9 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj ("Službeni list CG" br. 11/22 i 117/22) Nacionalni savjet može da obrazuje radne grupe. U odluci je definisano prethodno navedenih 5 stalnih radnih grupa, dok je Radan grupa za pravednu tranziciju predložena da se obrazuje naknadno, shodno potrebama i toj mogućnosti koja je, takođe, definisana odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta.

Cilj ovakvog modela funkcionisanja Nacionalnog savjeta, koji podrazumjeva da Nacionalni savjet može da obrazuje stručne radne grupe, je uspostavljanje otvorenog foruma za stručno nadgledanje i usmjeravanje u kreiranju i sprovođenju razvojnih politika i projekata na principima održivog razvoja.

Takođe, u okviru ove tačke dnevnog reda, a u kontekstu člana 11 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj ("Službeni list CG" br. 11/22 i 117/22), kojim je predviđeno da članovi/ice imaju pravo na naknadu, a imajući u vidu prethodnu praksu u radu Nacionalnog savjeta po ovom pitanju, predloženo je da se članovi/ice koji pokrivaju istovremeno funkcionerske pozicije i već su članovi/ice u drugim radnim tijelima, odreknu naknade po osnovu članstva u Nacionalnom savjetu. S tim u vezi pokretanjem pisane procedure nakon sjednice Nacionalnog savjeta članovi/ice su se jednoglasno izjasnili da se odriču prava na naknadu po osnovu članstva u Nacionalnom savjetu za održivi razvoj potpisivanjem izjave o saglasnosti. Dok, članovi/ice koji su iz NVO sektora, predstavnici mladih, nezavini ekspert, zadržavaju pravo na naknadu po osnovu učešća i rada u radnim grupama Nacionalnog savjeta, a shodno utvrđenim i definisanim pravilima u Poslovniku o radu Nacionalnog savjeta i odlukama o obrazovanju radnih grupa Nacionalnog savjeta.

Na predlog **Predsjednika Nacionalnog savjeta**, shodno dnevnom redu i razmatranim materijalima, te vođenoj diskusiji na konstitutivnoj, odnosno 36. redovnoj sjednici Nacionalni savjet za održivi razvoj je donio sljedeće zaključke:

1. *Konstatovano je konstituisanje i početak rada Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.*
2. *Usvojen je Poslovnik o radu Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.*
3. *Razmotren je i usvojen Program rada Nacionalnog savjeta za period 2023-2025. godina uz dodatni rok za njegovu dopunu.*
4. *Uspostavljene su stručne radne grupe Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i to:*
 - *praćenje sprovođenja politike održivog razvoja;*
 - *mitigaciju (ublažavanje) i adaptaciju (prilagođavanje) na klimatske promjene;*

- integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore;
 - održivi razvoj na lokalnom nivou;
 - finansiranje za održivi razvoj;
 - pravednu tranziciju.
5. Konstatovano je da su se stekli uslovi za operativno funkcionisanje Nacionalnog savjeta i stručnih radnih grupa u narednom periodu, te da i Predsjednik Vlade ali i javnost imaju velika očekivanja od ovog tijela.
 6. Zadužen je Sekretarijat Nacionalnog savjeta da uz Predlog zapisnika 36. sjednice Nacionalnog savjeta pripremi i Vladi dostavi Izvještaj sa 36. sjednice Nacionalnog savjeta za održivi razvoj shodno Poslovniku o radu Nacionalnog savjeta
 7. Zadužen je Sekretarijat Nacionalnog savjeta da dostavi članovima/icama Nacionalnog savjeta finalne verzije materijala koji su razmatrani na 36. sjednici.

III Predlog zaključaka za Vladu

U skladu sa ocjenama i zaključcima koje je donio Nacionalni savjet za održivi razvoj, na 36. redovnoj sjednici, predlaže se da Vlada Crne Gore razmotri i usvoji sljedeće zaključke:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj _____ 2023. godine razmotrila i usvojila Izvještaj sa 36. sjednice Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.
2. Zadužuje se Kancelarija za održivi razvoj da prati realizaciju zaključaka, preporuka i ocjena iz izvještaja iz tačke 1. ovih zaključaka i da polugodišnje informiše Vladu.